

ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

(RSESD2026)

Conference proceedings

Katowice 2026

CONFERENCE PROCEEDINGS

5th International Scientific Conference

ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

(RSESD2026)

February 25-26, 2026

Katowice

2026

Academy of Silesia
Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
Berdyansk State Pedagogical University
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
Bratislava University of Economics and Management
Educational Scientific Institute “Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy”
of V.N.Karazin Kharkiv National University
Institute for the Study of Spatial Development
Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Law Institute of National University
«Odesa Law Academy»
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»
National University of Civil Protection of Ukraine
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
Petro Mohyla Black Sea National University
Municipal Institution of Higher Education “Rivne Medical Academy”
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

CONFERENCE PROCEEDINGS

5th International Scientific Conference
ROLE OF SCIENCE AND EDUCATION
IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT
(RSESD2026)

February 25-26, 2026

Katowice

2026

ISBN 978-83-68422-15-3

DOI: 10.54264/M059

Role of Science and Education in Sustainable Development: Conference Proceedings of 5th International Scientific Conference, the Academy of Silesia, 25-26.2.2026. Katowice, Poland.

Scientific reviewers :

Valentyna Smachylo – DSc, Professor,

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Slawomir Sliwa – DSc, Professor ANS-WSZiA, Academy of Applied Sciences –

Academy of Management and Administration in Opole

This collection of proceedings from the 5th International Scientific Conference *Role of Science and Education in Sustainable Development* (Katowice, Poland) provides a multifaceted analysis of how academic research and pedagogical innovation drive societal progress. The collection examines the integration of advanced technologies, such as Artificial Intelligence, Blockchain, and IoT, as catalysts for economic and educational evolution. Significant attention is devoted to the transformation of vocational and higher education through interdisciplinary approaches, digital tools, and the alignment with European quality standards to meet contemporary labor market demands. Furthermore, the work highlights the critical role of science in addressing humanitarian challenges, focusing on psychological resilience, trauma-informed practices, and the preservation of cultural heritage during periods of global instability and post-war recovery. By bridging the gap between theoretical modeling and practical implementation in healthcare, ecology, and social work, this volume offers a strategic roadmap for achieving sustainable development goals through the synergy of science and education.

The authors bear full responsible for the text, data, quotations, and illustrations.

Copyright by the yAcademy of Silesia, Katowice, 2026

Editorial compilation :

The University of Technology in Katowice Press
43 Rolna str., 40-555 Katowice, Silesia Province, Poland
tel. (32) 202 50 34; fax: (32) 252 28 75
email: kontakt@wydawnictwo.wst.pl
www.wst.pl, www.wydawnictwo.wst.pl

Scientific and Programme Committee:

- Aleksander OSTENDA, PhD, Professor AS, Rector, Academy of Silesia (chairman)
- Tetyana NESTORENKO, PhD, Professor AS, Academy of Silesia; Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University (deputy chairman)
- Iryna ASTREMSKA, DSc, Professor, Petro Mohyla Black Sea National University
- Wojciech DUCZMAL, DSc, Professor ANS – WSZiA, the Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole
- Nataliia FALKO, DSc, Professor, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
- Stanislav FILIP, PhD Eng., Associate Professor, Bratislava University of Economics and Management
- Olha LUKOVSKA, DSc, Professor, Lviv Polytechnic National University; Lviv Art Palace
- Yuriy LYANNOY, DSc, Professor, Rector, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
- Maryna MASHCHENKO, DSc, Professor, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
- Valentyna RADKEVYCH, DSc, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
- Roman SHUSTYK, PhD, Professor, Municipal Institution of Higher Education "Rivne Medical Academy"

Organizing Committee:

- Liudmyla BAZYL, DSc, Professor, Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
- Tetiana BUHAIENKO, PhD, Associate Professor, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko
- Nadiya DUBROVINA, CSc, PhD, Associate Professor, Bratislava University of Economics and Management
- Nataliia KHLUS, PhD, Associate Professor, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University
- Inesa KHMELIAR, PhD, Associate Professor, Municipal Institution of Higher Education "Rivne Medical Academy"
- Tamara KRUTKO, MA, Institute for Study of Spatial Development
- Dmytro LYSYTSIA, PhD, Associate Professor, Municipal Institution of Higher Education "Rivne Medical Academy"; Professional Medical College of MIHE "Rivne Medical Academy"
- Tamara MAKARENKO, PhD, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical University
- Oleksandr NESTORENKO, PhD, Associate Professor, Academy of Silesia; Institute for the Study of Spatial Development
- Iryna OSTOPOLETS, PhD, Associate Professor, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
- Olha SHEVCHENKO, PhD, Associate Professor, V. Vynnychenko Central Ukrainian State University
- Hanna VARINA, MA, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

CONTENT

SECTION 1. FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISMS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT	14
Liudmyla Didkovska. Sustainable development of Ukraine’s sugar beet industry	14
Turgud Valiyev, Tunahan Aslan. Integrating machine learning and Blockchain for secure IoT data management	17
Олександр Білоцерківський. Роль екологічної упаковки в забезпеченні сталого розвитку	21
Анатолій Діброва, Володимир Лужанський. Економічний механізм забезпечення сталого розвитку галузі садівництва	27
Тетяна Несторенко, Олександр Хохуля. Психологічна готовність студентів до підприємницької діяльності в контексті відбудови України	32
Ніна Петруха, Вячеслав Карашенко. Інституціонально-фінансові механізми розвитку біоекономічноорієнтованих наукових досліджень	37
Кіра Черниш, Олександр Несторенко. Інформаційні технології у сфері фінансового управління бізнесом	43
SECTION 2. EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH	48
Iryna Beiher. AI supported lexical activities for sustainable learning of foreign languages	48
Vladyslav Belan. The state and challenges of using artificial intelligence in vocational education institutions of Ukraine	52
Tetiana Diuzhykova, Tetiana Chetvertak. From passive learning to active modeling: synergetic digital tools in training future natural science educators	57
Solomiya Dorosh, Yelizaveta Snegurova. Immersive environment as a tool for transforming art education	60
Yuriy Dreval, Svitlana Zaika. Legal education as a component of quality education and the formation of democratic values	64
Natalia Gostishcheva, Tetiana Kharchenko. Meta-subject approach as a way of implementing teaching English using clil technology	69

Rodion Kolyshko. Main characteristics of the danish system of quality assurance in vocational education and training	72
Ryslana Konoshchuk, Vira Chornous. Development of professional competence of future medical professionals in the context of integration of higher medical education	76
Oksana Kovalova. Individual educational needs of students in the context of personalized learning	80
Oksana Kravets. Digitalization in the process of studying the English language	85
Vadym Kushnir. The use of artificial intelligence in the creation of visual content for educational materials in vocational education	91
Olha Lukovska. Methodological approaches to training graphic designers for the competitive art market	96
Petr Luzan. Principles of evaluating the quality of specialist training in colleges	100
Oksana Melnychuk, Inesa Khmeliar. Education for sustainable development amid global challenges: interdisciplinary synergies in scientific and educational practices	102
Svitlana Nykyporets. Cross-curricular integration of English language learning and STEAM disciplines for sustainable development education	108
Kateryna Oleksandrenko. Development of foreign language communicative competence in the context of future social workers training within the course of English for professional purposes	113
Violetta Panchenko. Social and emotional learning as a core component of education for sustainable development in teacher education	117
Mykola Pryhodii. Transformation of the paradigm of vocational education in the age of AI: from knowledge control to competency verification	121
Leonid Romanov. Enhancing digital and ethical competence of educators as a factor in the effective use of artificial intelligence technologies in vocational education institutions	125
Ganna Romanova. The concept of teacher agency in professional orientation of vocational and professional pre-higher education students	128
Andrii Sydorenko, Petro Horlov. Education for sustainable development in biological and environmental disciplines: the role of the university teacher in times of global and post-war challenges	131
Olena Titova, Natallia Teslenko. Internal quality assurance policies in the European education area with lessons for Ukrainian agricultural colleges	135

Olha Tokarieva. Enhancing professional competence of maritime specialists through maritime English and technical disciplines	139
Hanna Varina. Trauma-informed approach in education as a foundation for sustainable societal development	143
Daria Voronina-Pryhodii. Educational losses of children from Ukraine in the context of transnational mobility	149
Olena Zhrebetska, Maria Kilosova. Adaptation of academic methods of teaching painting and drawing to the contemporary challenges	152
Людмила Базиль. Формування готовності здобувачів професійної освіти до кар'єрного зростання в контексті забезпечення сталого розвитку	157
Альона Бельська, Ірина Лисенкова. Розвиток у підлітків навичок емоційної саморегуляції у стресових ситуаціях	165
Віталій Будкевич. Стала професійна підготовка правників: досвід Великої Британії 1990-х років	168
Лілія Вейланде. Цифрова трансформація педагогічної освіти як чинник забезпечення безперервного професійного розвитку майбутніх учителів	173
Олег Гарасимчук, Тарас Луковський. Міждисциплінарна підготовка фахівців з кібербезпеки як чинник забезпечення сталого розвитку цифрового суспільства	178
Тетяна Герлянд. Підвищення ефективності навчання майбутніх фахівців будівельної галузі в контексті принципів сталого розвитку	182
Ольга Єршова. Освітні потреби та можливості у підготовці робітників будівельної галузі для сталого розвитку та повоєнного відновлення України	185
Ірина Жигоренко, Варвара Гришина. Концепт GESUNDHEIT як лексична одиниця	191
Андрій Каленський. Формування енергозберігаючої компетентності студентів у закладах фахової передвищої та професійної освіти будівельної галузі	196
Анастасія Кондратьєва. Психологічні чинники формування корпоративної культури	200
Микола Корець, Назар Дімнич. Використання цифрових освітніх платформ у формуванні компетентностей з кібербезпеки у старшокласників	203
Світлана Кравець. Можливості упровадження в Україні кращих практик забезпечення якості професійної освіти і підготовки країн Західної і Північної Європи	207

Тетяна Кравчук. Цифрові практики іншомовної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін: компетентнісний і міждисциплінарний вимір	211
Вікторія Кручек. Умови забезпечення якості професійно-практичної підготовки фахівців будівельної галузі в Україні	216
Інна Куліш. Проблема сталого розвитку в теорії дошкільної освіти	220
Вікторія Купрієвич. Освіта для сталого розвитку як чинник модернізації професійно-практичної підготовки фахівців будівельної галузі	224
Оксана Лапа. Психологічна безпека та професійне благополуччя як принцип розвитку професійної культури практичних психологів закладів професійної освіти	227
Юлія Луценко. Розвиток доброзичливих міжособистісних стосунків у підлітків засобами арт-терапії	233
Людмила Майборода. Зелені компетентності у підготовці майбутніх фахівців будівельної галузі	235
Юлія Надольська, Катерина Жигоренко. Прагматика мовлення як засіб аналізу мовленнєвих стратегій у німецьких навчальних текстах	240
Алла Онищенко. Стандартизація та сертифікація професійних кваліфікацій у контексті взаємодії з ринком праці в Королівстві Нідерланди	246
Валерій Орлов. Еволюція змісту професійної орієнтації та консультування з кар'єри у контексті забезпечення сталого розвитку	251
Людмила Прогонюк. Лідерські якості як фактор соціальної адаптації та професійного самовизначення студентів	257
Валентина Радкевич. Розвиток професійної освіти України в умовах воєнного стану	262
Олександр Радкевич. Застосування штучного інтелекту для аналізу даних міжнародних і національних систем оцінювання якості освіти: теоретичні виміри та практичні імплементації	270
Олена Ривак, Сергій Коновалов. Підвищення працездатності персоналу сфери обслуговування методами коучингової роботи	275
Ольга Рудакова. Цифрові інтерактивні аркуші у професійній підготовці асистента фармацевта: ресурсозберігаючий та дидактичний аспекти	279
Олеся Стойка. Blended learning як норма: нова парадигма цифрової освіти	283

Оксана Субіна. Освітні цілі професійно-практичної підготовки трудового потенціалу країни в сучасних умовах	286
Олена Федюніна. Методичні стратегії реалізації освіти для сталого розвитку на уроках зарубіжної літератури	291
Олена Шершньова. Інклюзія як стратегія сталого розвитку освіти: міждисциплінарний вимір підготовки майбутніх учителів початкової школи	297
Ігор Шустик. Екологічна спрямованість професійної підготовки майбутніх медичних сестер	302
Олена Юрєва. Роль інформаційно-комунікативних технологій у розвитку емоційного інтелекту особистості	305
Наталія Якоб. Особливості самооцінки у дітей дошкільного віку	307
SECTION 3. SOCIAL AND HUMANITARIAN DIMENSIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT	313
Iryna Batareina. The role of social work in ensuring sustainable development: humanitarian aspects and practical approaches	313
Olena Kosarchyn. Artistic anatomy: methodology of studying the form and construction of the human figure	318
Mariia Maslova, Hanna Varina. Transformation of value-semantic orientations of Ukrainian student youth in the context of war and European integration	322
Svitlana Panchuk. Psychological factors of intrapersonal conflicts in social workers: analysis and ways of prevention	327
Borys Velykholova, Elina Datsiuk. Handwritten fonts as cultural heritage in book publishing	332
Valentina Voronkova, Vitalina Nikitenko, Maryna Azhazha, Tetyana Nestorenko. Social and humanitarian dimensions of sustainable development in the age of digital transformations: from traditional approaches to innovative solutions	336
Ірина Астремська, Ольга Жвава. Спостереження як метод дослідження емоційного самопочуття у психології	343
Вероніка Баукова. Вплив сімейного середовища в родинах військовослужбовців на емоційний стан дітей	345

Ольга Богінська. Вплив дитячо-батьківських відносин на формування самооцінки підлітків	348
Катерина Бугай. Психоіндукція як актуальний чинник психологічної готовності військовослужбовців	350
Анна Булкіна, Тарас Палка. Образ людини в умовах кризи: живопис і рисунок в студентських практиках	354
Анастасія Бучковська. Особливості процесу сепарації дітей і батьків в контексті родової системи	358
Анна Вербовенко. Роль емоційного інтелекту у боротьбі зі стресом у студентів	361
Ірина Верховод. Людська агентність як фундаментальний механізм соціальних інновацій: теоретико-методологічні засади та інструментарій оцінки в екосистемі громад	365
Олеся Гасенко. Арттерапія в структурі надання психологічної підтримки осіб, які проживають у прифронтових територіях	369
Євгенія Гребінюк. Трансформація динаміки подружніх стосунків в умовах тривалої розлуки, зумовленої воєнним станом: системно-психологічний аналіз	371
Ольга Губницька. Взаємозв'язок між емоційним інтелектом та психічною адаптацією особистості в умовах війни	375
Лілія Дунець. Сталий розвиток у координатах психології: гендерний вимір «Я»	377
Ольга Жвава. Порушення мовних норм українськими блогерами як одна з проблем якісного мовлення в Україні	380
Ольга Зуєва. Міжособистісна взаємодія подружжя як фактор виникнення конфліктів	385
Мар'яна Каськів, Віта Стернік. Формування екологічної та соціальної відповідальності студентів-медиків у контексті глобальних викликів (на прикладі КЗВО «Рівненська медична академія»)	389
Ірина Ковальова. Психологічні особливості подолання життєвих ситуацій у юнацькому віці	395
Тетяна Колеснік. Вплив бойового стресу на виконання завдань військовослужбовцями збройних сил України	398
Євгенія Кучерява. Посттравматичний стресовий розлад у дітей та дорослих в умовах війни та вимушеного переселення	401
Ірина Лисенкова, Юлія Самойленко. Особистісні й соціально-психологічні передумови формування агресивної поведінки підлітків	407

Ірина Лисенкова, Ірина Співак. Вплив домінуючих его-станів особистості на стратегії прийняття рішень у контексті транзактного аналізу	411
Інна Любченко, Алла Сажієнко. Збереження культурної спадщини в умовах глобалізації та сталого розвитку	413
Емілія Максимова. Розвиток особистісної креативності як чинник психологічного здоров'я в юнацькому віці	418
Аліна Маслова, Ольга Гончарова. Міжкультурна компетентність як ключовий чинник професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов	420
Олена Новікова, Наталя Фалько. Формування згуртованості громади шляхом розбудови міського парку	425
Катерина Освальд. Особливості міжособистісних стосунків дорослих залежно від стилю батьківського виховання	428
Олена Остафійчук. Психологічний феномен Я-концепції особистості	431
Богдана Покотило. Феномен самоактуалізації як психологічна проблема	434
Анна Полякова. Особливості впливу сімейної підтримки на психологічну адаптацію військовослужбовців до цивільного життя	436
Світлана Попова. Особливості переживання гострого стресу у військовослужбовців	440
Ніна Раднюк, Ірина Астремська. Вплив стилів батьківського виховання на схильність підлітків до булінгу	444
Анастасія Руснак. Психологічна профілактика проявів вербального та фізичного булінгу підлітків у шкільному середовищі	446
Тетяна Савенко. Самотність як чинник психологічної вразливості та особистісного зростання	449
Анастасія Савушкіна. Детермінація навчальних конфліктів у системі міжособистісної взаємодії суб'єктів освіти	454
Тетяна Савченко. Домінуючі психоемоційні стани підлітків у стресогенних умовах війни	459
Ігор Салій. Соціально-гуманітарні виклики охорони праці в умовах війни та післявоєнного відновлення: роль штучного інтелекту у професійно-технічній освіті будівельної галузі	464
Вікторія Синягівська. Смысловая структура життєстійкості особистості в умовах війни: психолого-семантичний аналіз	467

Світлана Федорчак. Психологічні особливості переживання розлучення жінками	470
Ірина Шаповалова. Вивчення психологічних станів працівників ДСНС в екстремальних умовах праці	472
SECTION 4. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND MECHANISMS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE HUMAN HEALTH CARE SYSTEM	477
Lesia Kushnir, Oksana Burban. Innovative technologies and practices in the development of human healthcare systems	477
Оксана Бабенко. Психологічний потенціал символізації у роботі з травматичними переживаннями дорослої людини	483
Вероніка Баукова. Психологічний супровід родини учасників бойових дій в процесі адаптації до мирного життя	489
Тетяна Бублій. Механізми психологічного захисту у жінок з різним рівнем стресу	492
Олена Бурцева, Ольга Маслова. Профілактика підлітків з адиктивною поведінкою	497
Ольга Гудима. Психологічні особливості осіб із порушенням харчової поведінки	499
Лариса Коробко, Павліна Невгадовська, Світлана Тренькіна. Безперервний професійний розвиток – ключова умова формування професійних компетенцій	503
Наталія Кучеренко, Сергій Кучеренко. Психологічне відновлення фахівців як один із елементів системи охорони психічного здоров'я людини	506
Наталія Ларіонова. Психосоматичні розлади харчової поведінки у підлітків: нейропсихологічні методи корекції	510
Юрій Ліннік, Оксана Довгалець. Трансформація медичної допомоги: від технологічних інновацій до гуманістичної моделі	514
Володимир Лупальцов, Андрій Ягнюк. Вплив симуляційного навчання на формування професійних компетентностей лікарів-хірургів	519
Анна Привар, Вікторія Смирнова. Методи реабілітації хворих з вадами зору на постстаціонарному етапі – роль медсестри	523
Андрій Федірко, Наталія Науменко. Деонтологічна культура як складовий компонент професійної компетентності майбутніх лікарів-стоматологів	527

Дмитро Филипюк, Руслана Конощук. Вплив технологій на освіту і практику сестринської справи в системі охорони здоров'я	531
Зінаїда Чернова. Психологічні особливості прояву дитячої агресії та шляхи її корекції у старшій групі закладів дошкільної освіти	536
SECTION 5. PHYSICAL EDUCATION, SPORTS, TOURISM, LOCAL HISTORY AND PHYSICAL CULTURE AND HEALTH WORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIETY	540
Gryhorii Hryban, Pavlo Tkachenko. The influence of environmental factors on physical culture and sports	540
Inna Kushnarenko, Iryna Ostopolets. The impact of adolescents' physical activity on their health and psychological well-being during the period of martial law in Ukraine	544
Lyubov Zablotska, Halyna Navolska. Linguacultural dimensions of foreign language education: building intercultural skills for a sustainable future	549
Галина Бутенко. Фізкультурно-рекреаційна діяльність в інклюзивних класах як інструмент реалізації принципів сталого розвитку освіти	556
Лариса Семенюк. Регіональні особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні	560
Наталія Хлус. Інноваційні освітні технології на уроках фізичної культури як інструмент реалізації цілей сталого розвитку	564
Марина Червоношапка. Емоційний стан та рухова активність студентської молоді в умовах соціальних, освітніх та воєнних викликів сучасної України	569
Ольга Шевченко, Юлія Фесюк. Організація занять з фізичної культури для учнів з недоліками у стані здоров'я	573

ІНКЛЮЗІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ВИМІР ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Олена Шериньова

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

Запоріжжя, Україна

Проблематика інклюзивної освіти, професійної підготовки педагогічних кадрів та імплементації принципів сталого розвитку посідає провідне місце у сучасному науковому дискурсі вітчизняних і зарубіжних дослідників. Інклюзивна парадигма освіти осмислюється як дієвий інструмент соціальної інтеграції, забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів і реалізації базових прав людини. Водночас освіта для сталого розвитку інтерпретується як цілісний, безперервний процес формування екологічної свідомості, соціальної відповідальності, економічної культури та готовності до прийняття рішень на засадах збалансованості й довготривалої перспективи.

У сучасних умовах реформування національної освітньої системи особливого значення набуває інтеграція принципів інклюзії в усі ланки освіти, зокрема в початкову школу як фундаментальний етап становлення особистості. Саме в молодшому шкільному віці формуються базові цінності, світоглядні орієнтири, соціальні настанови та моделі міжособистісної взаємодії. Початкова освіта створює передумови для розвитку культури різноманітності, толерантності, взаємоповаги й соціальної відповідальності, що корелює із соціальним виміром сталого розвитку.

Інклюзія поступово трансформується з вузькоспеціалізованого напрямку спеціальної педагогіки у загальноосвітню стратегію, спрямовану на підтримку різноманітності учнівського контингенту, усунення бар'єрів у навчанні та створення безпечного, підтримувального освітнього середовища. У цьому контексті інклюзивна освіта розглядається не лише як форма організації навчання дітей з особливими освітніми потребами, а як концептуальна основа розвитку демократичного, гуманістично орієнтованого суспільства.

Трансформаційні процеси в освітньому просторі відбуваються у межах реалізації глобальних орієнтирів, визначених Організація Об'єднаних Націй, зокрема Цілі сталого розвитку 4 – забезпечення якісної, інклюзивної та справедливої освіти для всіх. Зазначена мета передбачає гарантування рівного доступу до освітніх послуг, підвищення їх якості, усунення дискримінаційних практик та розширення можливостей для навчання впродовж життя. У цьому аспекті інклюзія постає ключовим механізмом реалізації принципів доступності, рівності та соціальної справедливості.

Сталий розвиток освіти охоплює такі системоутворювальні характеристики, як доступність, якість, безперервність, варіативність та соціальна спрямованість. Інклюзивний підхід забезпечує подолання соціального виключення, зменшення освітньої нерівності та формування середовища, у якому кожен здобувач освіти має можливість реалізувати власний потенціал. Відтак інклюзивна освіта сприяє зміцненню соціальної згуртованості, розвитку емпатії, партнерства й відповідального громадянства.

Сучасні підходи до соціалізації та адаптації дітей з особливими освітніми потребами безпосередньо пов'язані з оновленням концептуальних засад української освіти. Перехід від державоцентристської до гуманістичної, особистісно орієнтованої моделі передбачає пріоритетність дитиноцентризму, визнання унікальності кожної особистості та забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії. Рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх психофізичних особливостей, визначається одним із ключових пріоритетів державної освітньої політики.

Актуалізація інклюзивної освіти зумовлена потребою залучення всіх дітей шкільного віку до освітнього процесу без винятку. Концептуальні засади її розвитку передбачають створення універсального дизайну освітнього середовища, забезпечення комплексного психолого-педагогічного супроводу, упровадження індивідуалізованих програм навчання та тісної взаємодії між педагогами, батьками й фахівцями супроводу. Реалізація інклюзивної моделі навчання в Україні об'єктивно вимагає модернізації системи професійної підготовки педагогічних кадрів.

У зв'язку з цим особливої значущості набуває міждисциплінарна підготовка майбутніх учителів, що інтегрує знання з педагогіки, психології, спеціальної освіти, соціальної роботи та основ сталого розвитку. Формування інклюзивної компетентності педагога передбачає розвиток його професійної рефлексії, емпатії, готовності до командної взаємодії, здатності адаптувати освітній процес відповідно до індивідуальних потреб учнів (Колупаєва, 2011). Отже, підготовка фахівців до роботи в

інклюзивному освітньому середовищі виступає стратегічною умовою забезпечення сталого розвитку освіти та підвищення її соціальної ефективності.

Результативність функціонування інклюзивного освітнього середовища значною мірою зумовлюється рівнем професійної компетентності педагога, його здатністю конструювати освітній процес з урахуванням індивідуальних освітніх потреб кожного учня та трансформувати різноманітність у чинник розвитку ключових компетентностей. У початковій школі інклюзивний підхід реалізується через створення психологічно безпечного й підтримувального середовища, адаптацію та модифікацію освітніх програм, застосування диференційованих і індивідуалізованих методик навчання, а також налагодження партнерської взаємодії з батьками та фахівцями психолого-педагогічного супроводу. Як перший системний рівень загальної середньої освіти, початкова школа відіграє визначальну роль у формуванні особистості дитини, розвитку її соціальних навичок і ціннісних орієнтацій.

У цьому контексті особливої значущості набуває якісна професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи, покликаних забезпечувати не лише академічну інтеграцію, а й повноцінне соціальне включення дітей з особливими освітніми потребами в учнівський колектив. Йдеться про формування атмосфери взаємопідтримки, прийняття, толерантності та педагогічного партнерства. Реалізація інклюзії як стратегічного напрямку сталого розвитку освіти передбачає формування у майбутніх педагогів комплексу взаємопов'язаних компетентностей, зокрема інклюзивно-педагогічної, соціально-громадянської, комунікативної, емоційно-етичної, рефлексивної та проєктувальної (Міхайлова, 2021).

Актуалізується проблема міждисциплінарної підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі як складника стратегії сталого розвитку. Специфіка роботи вчителя початкової школи передбачає організацію багатомірного навчання, пов'язаного з реальними життєвими ситуаціями. Міждисциплінарний підхід забезпечує усвідомлення учнями взаємозв'язків між навчальними предметами, сприяє глибшому розумінню змісту освіти та розвитку критичного мислення.

У процесі професійної підготовки майбутні вчителі оволодівають уміннями встановлювати міжпредметні зв'язки, адаптувати навчальний матеріал до вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, проєктувати інтегровані освітні ситуації, застосовувати міждисциплінарні підходи до оцінювання результатів навчання. Важливого значення набуває інтеграція змісту різних освітніх галузей (наприклад,

поєднання математики з мовно-літературною або природничою освітньою галуззю), створення навчальних проєктів, що охоплюють кілька предметних сфер, організація діяльності учнів з урахуванням міжпредметної перспективи та стимулювання їх до дослідницької й самостійної роботи.

Міждисциплінарність сприяє цілісному баченню дитини, урахуванню її освітніх, соціальних і психоемоційних потреб. Вона передбачає інтеграцію педагогічного, психологічного, соціального й етичного компонентів у структурі професійної освіти студентів (Таранченко, 2019) У структурі професійної готовності майбутніх учителів до діяльності в інклюзивному середовищі доцільно виокремлювати мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний компоненти, що забезпечують комплексність та системність їхньої підготовки.

Сучасні здобувачі вищої освіти дедалі активніше долучаються до проблематики інклюзії, що зумовлено зростанням суспільної уваги до питань різноманітності та рівності. У закладах вищої освіти навчаються також студенти з особливими освітніми потребами, які демонструють високі результати навчальної, наукової та соціальної діяльності. Це актуалізує необхідність системної інтеграції інклюзивної складової в освітні програми педагогічних спеціальностей.

Підготовка майбутніх учителів до роботи в інклюзивному середовищі потребує міжгалузевої інтеграції знань з педагогіки (методики диференційованого навчання, індивідуальні освітні траєкторії), психології (вікова та спеціальна психологія, особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами), соціальної педагогіки (процеси соціалізації та взаємодії в громаді), корекційної педагогіки та логопедії, етики й правознавства (права дитини, освітнє законодавство), а також екологічної освіти як складника освіти для сталого розвитку (Міхайлова, 2021).

Сучасний етап суспільного розвитку характеризується посиленням уваги до проблем соціальної рівності, екологічної відповідальності та гуманізації освітнього простору. У межах реалізації Порядку денного сталого розвитку до 2030 року, ухваленого Організація Об'єднаних Націй, пріоритетного значення набуває забезпечення якісної та інклюзивної освіти для всіх. Освіта розглядається як ключовий ресурс формування людського капіталу, зміцнення соціальної згуртованості та утвердження демократичних цінностей.

Інклюзія виступає стратегічним напрямом забезпечення сталого розвитку освіти, оскільки спрямована на утвердження рівних можливостей, соціальної справедливості та

культури різноманітності. Початкова школа є базовим середовищем реалізації інклюзивної політики та формування ціннісних орієнтирів сталого розвитку.

Отже, міждисциплінарний вимір підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації інклюзивної моделі освіти потребує подальшого наукового обґрунтування. Перспективними напрямами досліджень є розроблення структурно-функціональних моделей інтеграції освіти для сталого розвитку в систему професійної підготовки студентів педагогічних спеціальностей та визначення критеріїв сформованості їхньої інклюзивної компетентності.

Список літератури:

- КОЛУПАЄВА, А. А., & САВЧУК, Л. О. (2011). *Діти з особливими потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. Вид. доп. та перероб.* Видавнича група «АТОПОЛ».
- МІХАЙЛОВА, Н. В. (2021). *Інклюзивна освіта: основи адаптації навчального контенту: навч. посіб.* Світ.
- ООН (2006). Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю : міжнародний документ від 13. 12. 2006 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 28. 04. 2025).
- Основи інклюзивної освіти – методичний посібник МОН України / НАПН України* (2018) – базове українське джерело з теорії інклюзії.
- Розпорядження Кабінету Міністрів України* (2016). Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14. 12. 2016 № 988-р. <https://zakon.rada.gov.ua>.
- ТАРАНЧЕНКО, О. М. (2019). *Інклюзивна освіта: теорія і практика: навчально-методичний посібник.* Атіка.

978-83-68422-15-3